

УДК 141:113:165.61

Валерій Скотний, доктор філософських наук, професор, академік, ректор
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

АКСІОЛОГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ОСОБИСТОСТІ: СУПЕРЕЧНОСТІ ПЛЮРАЛІЗМУ

“Увесь прогрес, що здійснювався у всьому християнському світі в області наук, свободи, матеріальних досягнень, розповсюдився поза церквою і в зворотному відношенні до її могутності”.

Т. Маколей

Викладене в цій статті свідчить, що проблема раціонального та ірраціонального в освіті і вихованні була постійним актуалітетом упродовж усієї тривалої історії генези філософії. Наукові, освітянські, релігійні проблеми є дуже близькими. Адже всі зусилля церкви й освіти спрямовані на один об'єкт — людину у всіх її вимірах і багатоаспектності.

Ключові слова: освіта, раціональне та ірраціональне, цивілізація, виховання, трансформація.

Изложенное в этой статье свидетельствует, что проблема рационального и иррационального в образовании и воспитании была постоянным актуалитетом на протяжении всей длительной истории генезиса философии. Научные, образовательные, религиозные проблемы являются очень близкими. Ведь все усилия церкви и образования направлены на один объект — человека во всех его измерениях и многоаспектности.

Ключевые слова: образование, рациональное и иррациональное, цивилизация, воспитание, трансформация.

It is expounded in the real article testifies that problem rational and irrational in education and education there was permanent actual during all protracted history of genesis of philosophy. Scientific, elucidative, religious problems are very near. In fact all efforts of church and education are sent to one object — man in all her measuring and multidimensionality.

Key words: education, rational and irrational, civilization, education, transformation.

**Продовження статті, опублікованої в
№7 – 8 (66 – 67) 2010 року.**

Українська школа повинна бути фундаментом державної політики в галузі освіти, так само як українська культура об'єктивно є основою розвитку культури в країні загалом. Це зумовлено такими функціями української культури:

- культури державоутворюючого народу, що складає переважну більшість населення України. Від самопочуття українського народу, характеру самовизначення української національної самосвідомості вирішальною мірою залежить майбутнє України, майбутнє інших народів нашої багатонаціональної держави;

- культури, досягнення якої в царині освіти, науки, філософії, літератури, мистецтва є всесвітньо визнаними;

- культури, що для інших народів країни була і залишається містком у світову культуру. Руйнування цього містка, як показує практика розвалу СРСР, зневага у відповідних регіонах до української мови й української культури, а подекуди й дискримінація всього українського, супроводжується розгулом імперських пристрастей і відкиданням цих регіонів у соціально-політичній та ідеологічній площині в далеке історичне минуле.

Ціннісні підстави української школи прямо зумовлюються особливостями української культури. Інститут освіти, природно, відіграє стратегічно важливу роль у збереженні і відтворенні культурних цінностей нашого народу. Характер соціокультурних змін, які відбуваються в Україні в останнє десятиліття, має як зовнішній, так і внутрішній аспекти. Зовнішній визначається зміною місця України в сучасному світі, впливом міжнародних чинників на характер її розвитку. Внутрішній – формою і спрямованістю економічних, соціально-політичних та культурних змін у межах українського суспільства і держави. З огляду на те, що сучасні концепції соціальних змін можна умовно поділити на два основні підходи – глобально-прогресистський і цивілізаційний – обидва вони можуть бути з успіхом застосовані для аналізу соціокультурних змін у сучасній Україні [1]. Безперечним є і їх вплив на українську культуру та освіту.

Теорії глобального прогресу розглядають світ як єдине ціле, що розвивається на основі універсальних (тобто однакових для всіх країн і народів) закономірностей, серед яких визначальну роль відіграють закономірності економічні й науково-технологічні. А тому, що лідером економічного і науково-технологічного прогресу є Захід, інші країни для того, щоб “наздогнати”

його, повинні модернізуватися, тобто певною мірою сприйняти західні форми організації соціального життя і західних цінностей.

Модернізація як перехід від традиційного суспільства до суспільства сучасного (тобто західного) припускає:

- створення заснованої на приватній власності ринкової економіки;

- формування громадянського суспільства як альтернативи до корпоративно-станової організації суспільства традиційного;

- насадження у галузі духовної культури ліберальної індивідуалістичної ідеології, основною цінністю якої є воля, що сприймається в контексті радикального лібералізму як уседозволеність.

Ліберальні цінності виявляються антиподом традиційних: релігійних, сімейних, національно-патріотичних. Саме ліберальні цінності лежать в основі формування ринкової економіки, громадянського суспільства і демократичної правової держави як їхнього наслідку.

Отже, ми маємо справу з ідеологією глобальної лібералізації чи ліберальної глобалізації. Найважливішим, якщо не головним, знаряддям такої глобалізації стала культурна експансія західних країн на чолі зі США в усі регіони планети. Здійснюється інтенсивне промивання мізків із застосуванням новітніх інформаційних технологій. Руйнуються національні культури через насадження американської масової культури, індивідуалізму та егоїзму під прапором лібералізму. Руйнівні наслідки такої глобальної лібералізації повною мірою відчуває на собі й Україна в усіх сферах громадського життя – від економіки до культури та освіти [18].

Безперспективність сучасної західної цивілізації, що ґрунтується на принципах утилітаризму і прагматизму, усвідомлюється багатьма вченими, у т. ч. західними. Ця цивілізація давно вже не є лідером економічного зростання. Центр економічного поступу неухильно переміщується на Схід. Високий рівень життя західної цивілізації підтримується за рахунок експлуатації сировинних і демографічних ресурсів “недорозвинених” країн. Ця цивілізація антиекологічна: саме її невгамовній активності і постійно зростаючим стандартам споживання зобов’язане людство виникненням глобальних проблем сучасності. Така цивілізація антигуманна, тому що є споживацько-гедоністичною, атому ворожою релігійному та моральному ідеалізму. Усі проблеми західної цивілізації є наслідком її економічного і науково-технологічного догматизму. Тому прихильники постсучасного західного суспільства чимраз

більше схиляються до такого варіанту його розвитку, в якому повинні бути відновлені традиційні цінності, традиційна мораль. Інакше Заходу не вижити. А поки що виживання буде забезпечуватися через політику глобалізації, основними ресурсами якої є глобальна доларизована фінансово-спекулятивна система і система глобальної комунікації, через яку здійснюється культурно-інформаційна агресія західного світу проти всього іншого людства з метою руйнування його культурної самобутності, залучення тим самим в орбіту свого впливу й експлуатації його ресурсів.

З огляду на це, Україні потрібно використовувати переваги розвитку “навздогін”, виробити власну стратегію поступу з опорою на вітчизняну духовну, культурну традицію. Істотну роль у реалізації цих стратегічних задумів повинна відіграти українська освіта, яка, як і суспільство загалом, переживає не кращі часи. Переважна більшість дослідників проблем розвитку української освіти, філософів і соціологів, прихильників різних теоретичних поглядів, збігаються у думці, що сьогодні людство перебуває в перехідному періоді, напередодні нової цивілізації, несучи у своїй свідомості способи мислення і діяльності старої, так званої техногенної цивілізації, фундаментальну основу якої складає принцип раціональності і побудована на його засадах характерна картина світу. Глобальні цивілізаційні зрушення, які ми зараз спостерігаємо, ставлять під сумнів не тільки саме біологічне існування людської особи, але й правомірність просування у розвитку людства у раціоналістичному світогляді. Різко збільшується біосоціальне навантаження на особистість. Освіта як особливий засіб оволодіння світом, без якого “наше свідоме життя і психіка були б хаосом і безладдям”, [23] має нададаптивний характер, прилучаючи молоде покоління до культури вчорашнього і сьогоднішнього дня, формуючи світогляд дня завтрашнього. У сфері освіти утверджується понятійний апарат людини, спосіб мислення, який втілюється у її діяльності, у способах взаємодії з навколишньою дійсністю та у визначенні свого місця в ній. Існування людини органічно вплітається в тканину освітнього процесу. Тому “...ми повинні не тільки вчити молоде покоління виживати в екстремальних соціально-економічних умовах, але й виховувати у нього своєрідну культуру існування у світі, в суспільстві, включеному не тільки в глобальні “земні”, але й космічні, всесвітні процеси” [32]. Поняття соціалізації як функції освіти, що тлумачиться як “процес і результат входження

людини в суспільство завдяки засвоєнню і більш-менш активному відтворенню особистістю соціального досвіду, історично накопиченої культури”, [2] сьогодні повинно бути розширене до рівня засвоєння і включення особистості в загальний цивілізаційний світоглядний простір, у якому освіта є провідним і визначальним чинником. Цивілізаційний підхід розглядає людство як сукупність локальних цивілізацій, кожна з яких розвивається самостійно на основі своєї самобутньої культури. Ядром цивілізації є її духовна культура, а ядром культури – традиційний культ, традиційна релігія цього народу, цього регіону. Відомо, що осердям української культури є православна духовна традиція. Водночас у західному регіоні України сильний вплив на розвиток вітчизняної культури має Греко-Католицька Церква.

Глобальні соціокультурні зміни у світі, так звані цивілізаційні зрушення, дедалі різкіше виявляють невідповідність між сформованою системою шкільної освіти і суспільними потребами, які формуються в умовах нової антропогенної реальності. Ця невідповідність призвела до спроби реформування загальноосвітньої школи в Україні. Незважаючи на це, багато дослідників схильні оцінювати стан шкільної освіти як критичний. Шкільна криза закономірно є відображенням соціально-економічних процесів, які у сфері освіти проявляються у:

- втраті звичних цілей шкільної освіти;
- недостатньому фінансуванні всієї галузі;
- інертності, притаманній усім освітнім системам і суспільству загалом.

Проте якби криза вийшла тільки до названих проблем, її подолання було б лише справою часу й успішності реформування українського суспільства. Однак увага вітчизняних і закордонних учених до проблем освіти насамперед пов'язана з еволюцією світогляду людства [27]. З огляду на це, у центр наукової картини світу ставиться людина як частина макрокосму. Тоді проблеми шкільної освіти виходять на перший план, позаяк торкаються фундаментальних загальнолюдських цінностей, які потребують цивілізаційного підходу до їх розгляду. До таких проблем належать;

- проблема оптимізації взаємодії особистості і соціуму як пошук балансу між соціально-нормативним тиском і прагненням особистості до соціально-психологічної автономії, подолання суперечливості “потреб” соціального замовлення та інтересів особистості (учня, учителя, батька);
- проблема подолання дезінтегрованості змісту освіти в процесі створення і реалізації нової

соціально-освітньої парадигми, здатної стати відправною точкою у формуванні в учнів і студентів цілісної картини світу;

- проблеми узгодження й інтеграції педагогічних технологій;

- питання розвитку проблемного мислення в учнів через поступовий відхід від монологічного і перехід до діалогічного спілкування;

- проблема подолання незвідності результатів навчання у різних типах освітніх установ через розробку і впровадження єдиних освітніх стандартів на підставі комплексного систематичного аналізу освітнього процесу.

Пошук причин критичного стану шкільної освіти змушує багатьох дослідників звертатися не тільки до соціально-економічних проблем конкретного суспільства, але й до аналізу цивілізаційного розвитку, що визначає спосіб мислення людини, розвиненість суспільних інститутів, серед них і системи освіти.

З огляду на це, цілком очевидно є необхідність вибору нових підходів до визначення пріоритетів і основних принципів виховання. На особливу увагу заслуговує питання про поєднання стратегії і тактики в розвитку виховання, створення динамічних сучасних методик виховної роботи з урахуванням мети і завдань освітніх установ різних типів і форм [3]. При цьому загальноосвітні установи є центральною ланкою всієї системи освіти, фундаментальною світоглядною базою виховання і розвитку дітей. Основними напрямками й умовами їх розвитку є:

- формування виховної системи, яка містить цілісний навчально-виховний процес (забезпечення єдності його найважливіших складових – виховання і навчання, підвищення виховного потенціалу навчання). Необхідно усвідомити, що нині виховання, фактично, “ущільнене”, втиснуте у процес передачі змісту освіти. Деякою мірою виховні аспекти “опредметнені” в підручниках, навчальних посібниках, книгах для самостійного читання учнів і студентів. Однак головні акценти ставить сам педагог. Від його інтелектуального та емоційного потенціалу залежать як інтерес до предмету, так і виховний вплив на особистість учня;

- посилення гуманітарної спрямованості навчальних дисциплін, включення в їхній зміст суспільствознавчих матеріалів, що допомагають учням зрозуміти себе, мотиви своєї поведінки, проектувати своє життя;

- досягнення можливої індивідуалізації змісту, методів і форм освітньої діяльності, її відкритості, розмаїтості навчально-методичних матеріалів, форм і прийомів навчальної та позашкільної

роботи, яка розвиває творчі інтереси і здібності особистості;

- планомірне і збалансоване введення до загального змісту освіти регіонального та етнокультурного компонентів;

- естетизація освітньої установи, життєдіяльності дітей, створення умов для їхнього самовираження в художній діяльності (театр, малювання, спів, танці), різної позашкільної роботи;

- створення умов для участі родин у виховному процесі, розвитку батьківських громадських об'єднань, залучення батьків до участі в керуванні загальноосвітньою установою.

На жаль, сучасний випускник утратив чітке уявлення про те, чого він прагне. “Як наслідок, він або хоче того, чого й інші (конформізм), або робить те, що інші хочуть від нього (тоталітаризм)” [33]. У такій “духовній ситуації часу” виховання людини не може бути зведене до механічної передачі накопичених людством знань, культурного досвіду і традицій. Воно повинне “вигострювати совість так, щоб розчутити вимоги, що містяться у кожній окремій ситуації” [34]. Техногенна цивілізація висуває тверді вимоги до шкільної освіти, одна з яких одержала найяскравіше втілення при формуванні освітнього процесу. Це – самоактуалізація особистості учня, орієнтована на формування здатності до успішної адаптації в розмаїтті соціальних ролей. Вона проявляється в двох аспектах навчання в школі – диференційованості та професійної орієнтованості. Власне, і те, й інше є диференціацією, тільки з різною підставою. Диференційоване навчання припускає розподіл і навчання учнів відповідно до їхнього рівня навченості, іншими словами, з їхніми інтелектуальними можливостями, а професійна орієнтованість прагне до навчання дітей відповідно до їхніх професійних схильностей (на жаль, у старших класах воно часто вироджується в банальне “натаскування” на вступ до ВНЗ). Передбачається, що раннє виявлення професійних здібностей і навчання у напрямі їхнього розвитку допоможе майбутньому випускникові краще адаптуватися в соціальному середовищі і знайти своє місце в професійному житті. В. Франкл із цього приводу говорив: “Якщо перетворити самоактуалізацію на самоціль, вона вступить у суперечність із самотрансцендентністю людського існування. Подібно до щастя, самоактуалізація є лише результатом, наслідком здійснення змісту... Якщо вона (людина) має намір актуалізувати себе замість реалізації змісту, зміст самоактуалізації відразу губиться” [35].

Сучасна освіта з її традиційно

предметоцентричним навчанням виявляє й активізує лише ті інтереси та можливості, яким через систему навчальних дисциплін може відповідати. Те, що виходить за межі цієї відповідності або залишається незатребуваним і соціумом, і самою особистістю (як у випадку з дивергентним мисленням), або знаходить вихід в анормативній поведінці. Останню, як правило, вважають наслідком шкільного підходу до формування особистості учня, що не вписується у встановлені соціумом межі, тобто кваліфікується психолого-педагогічною службою як шкільна дезадаптація. “Дезінтегрована дисциплінарна освіта, яка є наслідком проникнення в освітній процес наукової раціональності, ігнорує прагнення особистості до самостійного і незалежного пошуку змісту явищ і речей, самого людського існування. Життя тоді розглядається більш, ніж утилітарно: я живу, щоб учитися, учуся, щоб освоїти професію, працюю, щоб мати засоби до існування... а існую навіщо?” [22]. Неможливо не погодитися з В. Франклом, який підкреслював, що все людське життя неминуче перебуває в полі напруги між суцільним і належним, а також у полі розриву між суб'єктивним і об'єктивним. Людина може стати самою собою лише в тому випадку, якщо світ, який оточує її, складає єдність із її внутрішньою дійсністю. Реалізація себе, об'єктивація змісту можливі тоді, коли, коли, за словами К. Ясперса, навколо дитини безперечно присутня субстанція цілого. Тоді виховання буде мати глибоку, міцну форму з притаманним їй субстанційним змістом. “Але якщо субстанція цілого почала викликати сумнів і перебуває в стані розпаду, виховання стає невпевненим і роздрібненим” [28].

Виховання й освіта природним чином залежать від духовного життя суспільства. Ці феномени не існують самі собою. І якщо сучасну епоху характеризує відчуття втрати смислу, то й загально-освітня школа несе це відчуття в собі. Будь-яка система освіти має дві складові: інформаційну та виховну. У першому випадку передається визначений обсяг інформації, а сам процес навчання зводиться до розв'язання питань – чого вчити і як учити. Від їх розв'язання залежать зміст і методи всього навчання. Правила ж виховання виводяться з уявлень про людину і мету її існування. Питання “чого вчити” і “як учити” залишаються безглуздими, доки не буде дано відповідь на питання, навіщо вчитися. Відповідь на останнє питання визначає і завдання, і принципи, і методи, і сам зміст будь-якої педагогічної системи [19]. Якщо подивитися на історію освіти в Україні, то можна побачити різні

підходи до розв'язання проблеми виховання, різні способи її постановки, що виникали з розуміння того, що для людини є найважливішим і в чому полягає основний зміст і ціль її існування.

Підхід до освітнього процесу як упорядкованої системи навчальних наукоподібних дисциплін, на жаль, не сприяє формуванню фундаментальних цінностей у світогляді людини. Відхід від розуміння суспільствознавства як інтегруючої дисципліни лише увиразнив розрізнений характер усього навчання. Можливо, ідеологічне тлумачення, партійний підхід до суспільствознавства змусили сучасних педагогів відмовитися від викладання цього предмету в школі. Проте варто визнати корисним висвітлення у ньому філософських, світоглядних понять, які дозволяють створити єдину картину світу. Тепер виразником світоглядного хаосу виявився сам учитель, який не несе відповідальності за результати свого педагогічного впливу, адже поки що немає інструменту, здатного оцінити цей вплив. "Один (учитель) звертається до минулого і хоче передати дітям як абсолютне те, що для нього вже не є безумовним. Інший відкидає творчу традицію і займається вихованням так, начебто воно й зовсім перебуває поза часом", [41] – писав К. Ясперс. Суспільство, стурбоване своїм майбутнім, замислюється над вихованням молодого покоління. Проте якщо ціле перебуває в стані екзистенційного вакууму, то частина його страждає на ту саму недугу. Результатом цього стає щораз більша інтенсифікація педагогічних зусиль, коли вчитель подібно до вченого-експериментатора щодня розробляє і відразу застосовує нову педагогічну технологію. Усе перераховане ще яскравіше висвічує екзистенційну кризу шкільної освіти, в якій пошук змісту підміняється пошуком можливостей, а світ бачиться лише засобом задоволення потреб. Тому такі поняття, як духовність, воля, відповідальність не стають екзистенціалами людини, вони не вписуються у її прагматичне, утилітарне мислення.

Сучасне суспільство повинно відкинути неправильне уявлення про те, начебто наукова і технологічна діяльність не можуть бути обмежені моральними чи релігійними вимогами. Панування подібних уявлень призводить до такого стану речей, коли науково-технічний розвиток опиняється під владою людських пристрастей, насамперед марнославства, гордоців, прагнення дедалі більшого комфорту тощо, які руйнують духовну гармонію життя і тягнуть за собою всі негативні наслідки. Тому нині для забезпечення нормального людського життя як ніколи необхідне

повернення до втраченого впродовж минулого століття зв'язку наукового знання з релігійними, духовними і моральними цінностями. Саме освіта покликана нині стати об'єднавчим стрижнем, навколо якого можливе формування фундаментальних духовних цінностей людства. Адже саме освіта насамперед сприяє моральному і духовному вдосконаленню особистості.

Церква не повинна втручатися в організацію системи сучасної світської освіти. Мало того, вона не має права диктувати свої умови тим, для кого церковне життя не є частиною їхнього особистого життя. Але українська Церква може і повинна співдіяти зі світськими навчальними закладами в межах Конституції України і законів. "Християнська традиція незмінно поважає світську освіту. Багато Отців Церкви навчалися у світських школах та академіях і вважали науки, які там викладалися, необхідними для віруючої людини" [4]. Водночас українська Церква виступає проти неприпустимої навмисної дехристиянізації системи освіти, нав'язування учням антирелігійних і антихристиянських ідей, утвердження монополії матеріалізму та ірраціоналістичного погляду на світ. Наприклад, у пропагандованій Українською Православною Церквою соціальній концепції відкрито говориться про необхідність усунення атеїстичних пережитків із державних навчальних програм, попередження суспільства про небезпеку нехристиянських і антихристиянських тенденцій у системі державної освіти, а також проникнення в неї окультичних і неоязичницьких впливів [5].

1. Бабкіна О.В. Україна: у пошуках стратегії демократичного розвитку // *Проблеми та перспективи української реформації*. – К., 2001. – С. 137 – 158.

2. Бим-Бад Б.М., Петровський А.В. *Образование в контексте социализации // Педагогика*. – 1996. – № 1. – С. 3.

3. Бородько М.В. *Философия воспитания // Педагогика*. – 1993. – № 1. – С. 118 – 120.

4. *Виховання молодого покоління на принципах християнської моралі в процесі духовного відродження України*. – Острог, 1997. – С. 16.

5. Там само. – С. 6 – 10.

6. Там само. – С. 17.

7. *Виховання молодого покоління на принципах християнської моралі в процесі духовного відродження України*. – С. 225 – 228.

8. *Виховання молодого покоління на*

АКСІОЛОГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ОСОБИСТОСТІ: СУПЕРЕЧНОСТІ ПЛЮРАЛІЗМУ

- принципах християнської моралі в процесі духовного відродження України. – С. 224 – 225.
9. Там само.
10. Виховання молодого покоління на принципах християнської моралі в процесі духовного відродження України. – С. 7.
11. Там само. – С. 179.
12. Вишневецький О. Освіта в Україні: час демократизації, час реформ. – К., 1997.
13. Дилигенский Г.Г. Конец истории или смена цивилизаций? // Вопросы философии. – М., 1997. – №3.
14. Там само. – С. 37.
15. Там само. – С. 38.
16. Динамика ценностей населения реформируемой России. – М., 1996. – С. 44.
17. Там само. – С. 45.
18. Кузнецов В., Табачник Д. Україна. Третій шанс. – К., 2002. – С. 109.
19. Леднев В.С. Содержание образования: сущность, структура, перспективы. – М., 1991. – С. 175 – 181.
20. Матеріали Міжнародної християнської науково-практичної конференції. – Острог, 1995. – Вип. I – II.
21. Меркурьева Ю.В. Школьное образование в контексте кризиса техногенной цивилизации // Журнал социологии и социальной антропологии. – М., 1998. – Вып.4. – С. 4 – 5.
22. Меркурьева Ю.В. Школьное образование в контексте кризиса техногенной цивилизации. – С. 8.
23. Образование в конце XX века (материалы “круглого стола”). – Вопросы философии. – 1992. – №9 – 10.
24. Огієнко І. Українська церква: Нариси з історії української православної церкви. – К., 1993.
25. Парсонс Т. Функциональная теория изменения // Структурно-функциональный анализ в современной социологии. – М., 1969. – С. 158 – 160.
26. Скотний В.Г. Рациональное та ірраціональне в науці й освіті. – Київ. – Дрогобич. – 2003. – С. 238.
27. Скотний В.Г. Рациональное та ірраціональне в науці й освіті. – С. 250.
28. Скотний В.Г. Рациональное та ірраціональне в науці й освіті. – С. 25.
29. Скотний В.Г. Рациональное та ірраціональне в науці й освіті. – С. 268.
30. Там само. – С. 269.
31. Франкл В. Человек в поисках смысла. – М.: Прогресс, 1990. – С. 41.
32. Франкл В. Человек в поисках смысла. – С. 160.
33. Франкл В. Человек в поисках смысла. – С. 25.
34. Там само. – С. 39.
35. Там само. – С. 24.
36. Хорни К. Наши внутренние конфликты. – М., 2000. – С. 26.
37. Там само. – С. 28.
38. Черній А.М. Релігієзнавство: Посібник. – К., 2003. – С. 281 – 286.
39. Там само. – С. 239.
40. Щуркова Н.Е. Новое воспитание. – Тюмень, 1999. – С. 6.
41. Ясперс К. Смысл и назначение истории. – М., 1991. – С. 99.

(Продовження статті див. у наступному числі журналу №10 (69) 2010).

Стаття надійшла до редакції 19.05.2010

1 вересня 2010

День знань!

Днем знаний!

Першого вересня традиційно відзначається День знань, який символізує початок нового навчального року в усіх навчальних закладах країни – подія національного масштабу.

“Три шляхи ведуть до знання: шлях роздумів – цей шлях найшляхетніший, шлях наслідування – це шлях найлегший і шлях досвіду – цей шлях найгірший”.

Конфуцій
давньокитайський філософ

